

دانشگاه علوم پزشکی و
خدمات بهداشتی درمانی استان اردبیل
دانشکده دندانپزشکی

پایان نامه جهت اخذ درجه دکترای دندانپزشکی

عنوان

بررسی شیوع بی دندانی کامل و علل آن در مراکز ارائه دهنده
خدمات دندانپزشکی سطح شهر اردبیل در سال ۱۳۹۲

استاد راهنما

خانم دکتر شبنم خواجه حسینی

اساتید مشاور

آقای دکتر ابوالفضل باقری

آقای دکتر فیروز امانی

نگارش

امید دلجو

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم به استاد کرامی ام

خانم دکتر شبنم خواجه حسینی

و پاس فراوان از راهنمای های ارزشمندشان

با تشکر فراوان از زحمات استاد ارجمندم

آقای دکتر ابوالفضل باقری

به جهت همکاری صمیمانه شان

و با تشکر از استاد کراتقدر

آقای دکتر فیروزامانی

تقدیم به تمام استادان کراتقدرم در دانشکده دندانپزشکی که هر چه آموختم مدیون آنها هستم

و قدر دانی از هیئت محترم داوران

خداوند است می گویم که مریاری نمودی این مسیر دشوار را میایم.

تقدیم به بزرگترین سرمایه های زندگی ام

پدر و مادرم

که بی دین مهربانی نمودند هر چه دارم از وجود پر مهر ایشان است.

تقدیم به پدرم

تختین آموزگار زندگی ام اسطوره ی بزرگ کردی و انسانیت

تقدیم به مادرم

زیباترین واژه ی حیات تندیس عشق و سخاوت

تقدیم به همسر عزیز و مهربانم

که همواره یار شادی و دلگرمی ام بودند و هستند و

ممیت و یکرنگی شان را تا اتمای آبی آسمان

دوست دارم

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
خلاصه فارسی.....	۱
فصل اول- کلیات.....	۳
۱-۱- مقدمه	۴
۱-۲- بیان مسئله	۵
۱-۳- تعریف واژه ها	۷
۱-۴- اهداف	۷
۱-۵- سوالات پژوهش	۸
فصل دوم_ بررسی متون و مقالات.....	۹
فصل سوم - مواد و روشها	۱۷
۳-۱- نوع مطالعه	۱۸
۳-۲- جامعه مورد مطالعه.....	۱۸
۳-۳- روش کار	۱۸
۳-۴- مشکلات	۱۹
فصل چهارم- نتایج و جداول.....	۲۰
فصل پنجم- بحث و نتیجه گیری	۵۳
منابع	۵۹
ABSTRACT.....	۶۵

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول شماره ۱:	
توزیع جنسی نمونه های مورد مطالعه	۲۱
جدول شماره ۲:	
توزیع فراوانی شغل نمونه های مورد مطالعه	۲۲
جدول شماره ۳:	
توزیع فراوانی تحصیلات نمونه های مورد مطالعه	۲۴
جدول شماره ۴:	
توزیع وضعیت تاهل نمونه های مورد مطالعه	۲۵
جدول شماره ۵:	
دلیل از دست دادن دندانها در افراد دارای بی دندانی کامل	۲۷
جدول شماره ۶:	
علت مراجعه افراد بی دندان به کلینیک ها	۲۹
جدول شماره ۷:	
چگونگی وضعیت دنچر در افراد با بی دندانی کامل	۳۱
جدول شماره ۸:	
توزیع فراوانی شیوع بی دندانی به تفکیک جنسی بیماران	۳۳
جدول شماره ۹:	
توزیع فراوانی شیوع بی دندانی به تفکیک تحصیلات	۳۵
جدول شماره ۱۰:	
توزیع فراوانی شیوع بی دندانی به تفکیک وضعیت تاهل	۳۸

جدول شماره ۱۱:

توزیع فراوانی شیوع بی دندانی به تفکیک وضعیت اقتصادی ۴۰

جدول شماره ۱۲:

توزیع فراوانی شیوع بی دندانی کامل به تفکیک مصرف سیگار ۴۳

جدول شماره ۱۳:

توزیع فراوانی شیوع بی دندانی به تفکیک وضعیت بهداشت ۴۵

جدول شماره ۱۴:

توزیع فراوانی شیوع بی دندانی کامل با سابقه بیماری ۴۸

جدول شماره ۱۵:

توزیع فراوانی شیوع بی دندانی کامل به تفکیک سنی ۵۱

فهرست نمودار

عنوان	صفحه
نمودار ستونی شماره ۱: توزیع جنسی نمونه های مورد مطالعه.....	۲۱
نمودار دایره ای شماره ۱: توزیع جنسی نمونه های مورد مطالعه.....	۲۲
نمودار ستونی شماره ۲: توزیع فراوانی شغل نمونه های مورد مطالعه.....	۲۳
نمودار دایره ای شماره ۲: توزیع فراوانی شغل نمونه های مورد مطالعه.....	۲۳
نمودار ستونی شماره ۳: توزیع فراوانی تحصیلات نمونه های مورد مطالعه.....	۲۴
نمودار دایره ای شماره ۳: توزیع فراوانی تحصیلات نمونه های مورد مطالعه.....	۲۵
نمودار ستونی شماره ۴: توزیع وضعیت تاهل نمونه های مورد مطالعه.....	۲۶
نمودار دایره ای شماره ۴: توزیع وضعیت تاهل نمونه های مورد مطالعه.....	۲۶
نمودار ستونی شماره ۵: دلیل از دست دادن دندانها در افراد دارای بی دندانی کامل.....	۲۸
نمودار دایره ای شماره ۵: دلیل از دست دادن دندانها در افراد دارای بی دندانی کامل.....	۲۸
نمودار ستونی شماره ۶: علت مراجعه افراد بی دندان به کلینیک ها.....	۳۰
نمودار دایره ای شماره ۶: علت مراجعه افراد بی دندان به کلینیک ها.....	۳۰
نمودار ستونی شماره ۷: چگونگی وضعیت دنچر در افراد با بی دندانی کامل.....	۳۲
نمودار دایره ای شماره ۷: چگونگی وضعیت دنچر در افراد با بی دندانی کامل.....	۳۲
نمودار ستونی شماره ۸: توزیع فراوانی شیوع بی دندانی به تفکیک جنسی بیماران.....	۳۳
نمودار دایره ای شماره ۸: توزیع فراوانی شیوع بی دندانی به تفکیک جنسی بیماران.....	۳۴
نمودار ستونی شماره ۹: توزیع فراوانی شیوع بی دندانی به تفکیک تحصیلات.....	۳۶
نمودار دایره ای شماره ۹: توزیع فراوانی شیوع بی دندانی به تفکیک تحصیلات.....	۳۷
نمودار ستونی شماره ۱۰: توزیع فراوانی شیوع بی دندانی به تفکیک وضعیت تاهل.....	۳۸
نمودار دایره ای شماره ۱۰: توزیع فراوانی شیوع بی دندانی به تفکیک وضعیت تاهل.....	۳۹
نمودار ستونی شماره ۱۱: توزیع فراوانی شیوع بی دندانی به تفکیک وضعیت اقتصادی.....	۴۱
نمودار دایره ای شماره ۱۱: توزیع فراوانی شیوع بی دندانی به تفکیک وضعیت اقتصادی.....	۴۲

- نمودار ستونی شماره ۱۲: توزیع فراوانی شیوع بی دندانی کامل به تفکیک مصرف سیگار ۴۳
- نمودار دایره ای شماره ۱۲: توزیع فراوانی شیوع بی دندانی کامل به تفکیک مصرف سیگار ... ۴۴
- نمودار ستونی شماره ۱۳: توزیع فراوانی شیوع بی دندانی به تفکیک وضعیت بهداشت ۴۶
- نمودار دایره ای شماره ۱۳: توزیع فراوانی شیوع بی دندانی به تفکیک وضعیت بهداشت ۴۷
- نمودار ستونی شماره ۱۴: توزیع فراوانی شیوع بی دندانی کامل با سابقه بیماری ۴۹
- نمودار دایره ای شماره ۱۴: توزیع فراوانی شیوع بی دندانی کامل با سابقه بیماری ۵۰
- نمودار ستونی شماره ۱۵: توزیع فراوانی شیوع بی دندانی کامل به تفکیک سنی ۵۲
- نمودار دایره ای شماره ۱۵: توزیع فراوانی شیوع بی دندانی کامل به تفکیک سنی ۵۲

خلاصه فارسی

سابقه و هدف

آمار بالای بی دندانی در ایران نشان می دهد که وضعیت سلامت دهان و دندان جامعه، مطلوب نیست. این خود نشان می دهد که افراد جامعه از آگاهی های لازم در مورد بهداشت دهان و دندان برخوردار نیستند. از آنجا که از دست دادن دندانها نه تنها به زیبایی لطمه وارد می کند، بلکه موجب اختلال در تکلم، سیستم گوارش و جویدن می گردد. ضرورت و هدف این پژوهش، بررسی شیوع بی دندانی و عوامل مربوط به آن در شهر اردبیل می باشد که می تواند در برنامه های ارتقای سلامت و پیشگیری در جامعه بکار برده شود.

مواد و روشها:

تحقیق به روش Cross- sectional انجام گرفت. افراد مورد بررسی شامل ۴۴۰ نفر از مراجعین به کلینیک های دندانپزشکی و لابراتوارهای دندانسازی شهر اردبیل بودند. نمونه ها به صورت تصادفی انتخاب شدند. اطلاعات از طریق پرسشنامه جمع آوری شد.

نتایج تحقیق و نقش عوامل مرتبط با آن بعد از جمع آوری، در نرم افزار SPSS با استفاده از روشهای آمار توصیفی و تحلیلی در قالب جدول و نمودار و شاخص های آماری و آزمون های آماری مناسب تجزیه و تحلیل شد.

یافته ها:

از ۴۴۰ نفر مراجعه کننده، ۲۴۱ نفر مرد و ۱۹۹ نفر زن بودند که از این تعداد ۷۶ نفر (۱۷/۲۷٪) دارای بی دندانی کامل بودند. از این تعداد ۴۹ نفر مرد و ۲۷ نفر زن بودند. بیشترین علت از دست دادن دندانها با ۵۰ نفر (۶۵/۸٪) مربوط به پوسیدگی بود. ۶۴/۵ درصد افراد مراجعه کننده، برای ساخت دنجبر به

دندانساز مراجعه کرده اند. از این تعداد تنها ۵۴ نفر از دست دندان خود رضایت کامل داشته و بقیه ناراضی بوده اند. اکثر افرادی که دارای بی دندانی کامل بودند، سیگاری بوده اند. وضعیت بهداشتی اکثر افراد دارای دست دندان بین متوسط تا بد بوده است. در میان افراد با بی دندانی کامل، سابقه بیماری دیابت و قلبی، به مراتب بیشتر از دیگر بیماریهای سیستمیک به چشم می خورد. میانگین سنی افراد دارای بی دندانی کامل در این تحقیق ۵۴/۹ سال می باشد.

از میان ۴۴۰ نفر شرکت کننده، ۱۱۶ نفر دچار خشکی دهان بوده اند. ۲۲ نفر از کل نمونه ها مصرف داروی خاص داشته و ۶۵ درصد آنها دارای بیمه بوده اند. ۹۷/۴ درصد افراد مسن و فقط ۲/۶ درصد آنها جوان بوده اند.

نتیجه گیری:

- ۱- بی دندانی با جنسیت ارتباطی ندارد.
- ۲- بی دندانی با افزایش سن ارتباط مستقیم دارد.
- ۳- بین میزان تحصیلات و شیوع بی دندانی ارتباط معنی داری وجود دارد.
- ۴- شیوع بی دندانی با عواملی چون سیگار کشیدن، بهداشت ضعیف دهان و دندان، پوسیدگی و بیماری های پریودنتال و همچنین وضعیت اقتصادی رابطه معنی داری دارد.
- ۵- بین شیوع بی دندانی کامل و سابقه ی بیماری های سیستمیکی همچون دیابت و بیماری قلبی ارتباط معنی داری وجود دارد.

کلمات کلیدی:

بی دندانی کامل، بیماری های مرتبط، عوامل موثر

فصل اول

کلیات

۱-۱- مقدمه:

نتیجه نهایی پوسیدگی دندانی و بیماریهای پریدونتال، بی دندانی است. از دست دادن دندانها عوارض نامطلوبی را از نظر عملکرد و زیبایی برای بیماران ایجاد می کند.^(۱)

بی دندانی یک نوع معلولیت است و از دست دادن تعدادی از دندانها فرد را به ابتلا به این عارضه نزدیکتر می کند. تحقیق در زمینه ی علل بی دندانی در افراد با بی دندانی کامل محققاً زمینه را جهت پیشگیری از، از دست دادن دندانها و شناخت دلایل موثر فراهم می آورد. این تحقیق بیانگر اهمیت توجه به بعضی از موارد موثر در بی دندانی کامل می باشد.

از دست دادن دندانها باعث پیامدهای مضرى مانند تغییر در زیبایی و بیومکانیک می شود و این پیامد، وقتیکه بیمار به طور کامل بی دندان می شود و تمامی لیگامان پریدونتال را از دست می دهد بدتر می شود و این خود منجر به تغییرات شدیدی در ساپورت برای هرگونه پروتز طراحی شده می شود، زیرا ریح های باقیمانده جایگزین ضعیفی برای ساپورت لیگامان پریدونتال از دست رفته هستند.

فاکتورهای مهم از دست دادن دندان عبارتند از: سن بالای ۳۵ سال، جنس مرد بودن، عدم دریافت مراقبت و درمان های دندانپزشکی، مسواک نزدن، سیگار کشیدن، دیابت، فشار خون بالا، آرتريت روماتوئید و بیماری پریدونتال دندانهای قدامی نسبت به دندانهای خلفی.^(۲)

در زنان از دست دادن دندانها با سن بالا، عادت های زنانه (حاملگی - یائسگی) و تنها زندگی کردن مرتبط است. در مردان، سن بالا و سیگار کشیدن مهمترین دلایل تعیین کننده بی دندانی هستند.^(۳)

بر اساس تحقیقات به عمل آمده ارتباط مستقیمی بین سیگار کشیدن و از دست دادن دندانها وجود دارد.^(۴)